

Следващите години са години на обучение и затвърждаване на вложените надежди от Данов и събудената от него любов към науката. По очертания път го следват неговите ученици, поели замисъла и идеите му.

В пресата състоянието в селото и учебните му проблеми за първи път намират място в дописка до вестник „България“ от 1859 г. В нея се съобщава, че „...жителите му се броят около 500 вси българи“, (вероятно се отнася за броя къщи). „Селяните се отличават от наколните селяни, ако и да са прости и не дотолкова безкнижни“⁶. Явно тук е отразен резултатът, още от провежданото килийно обучение през предишните десетилетия. В дописката се сочи, че перущинци не са неграмотни и са запазили своята народностна същност⁷. Констатация, че жителите му боравят с писмена и книжина, се свързва с тяхната народностна устойчивост. Описани са и „двете каменосъздадени църкви“, които са крепители на вярата им. Споменава се и „за създаденото“ в двора на църквата „училище в което се преподава само на български език“. Изразът, че перущинци „не са толкова безкнижни“ се подсилва от твърдението, че в училището им се изучават „ред енциклопедически и други потребни науки“⁸. Това са учебни предмети, които са залегнали в програмата и на другите напреднали възрожденски взаимни училища през периода. Дописникът отбелязва, че в перущинското школо се приемат и момичета още от времето на Хр. Данов и то се превръща в „смесено училище“. Този факт потвърждава и самият той: „заедно с новопостъпилите перущинчета, с тях приех и няколко момичета, та училището се обърна на смесено“⁹.

За състоянието на учебното дело и по точно, за ролята и участието на неговите възпитаници в живота на градчето интерес представлява и една непубликуваната дописка до „Дунавски лебед“ от 16 януари 1862 г. В нея се съобщава и за участието на „по първите ученици, които пеели на свадбите „Достойно ест“. С двата християнски символа - с песента и носените свещи, учениците „изпровождали младоженците от църквата до дома им“. Една традиция в Перущица, при която активно е участвало и младото поколение. Споменатото в дописката е израз на сериозното отношение на възразстните към черковното пеене и към участието и ролята на възпитаниците в училището с песента „Достойно ест“ - символ на вярата им¹⁰.

Период на поврат в учебното дело на Перущица настъпва след завръщането в селото на ученика на Данов, ученик и на Константин Геров и на Белградската класическа гимназия и слушател на Военната академия там, другаря и съратника на В. Левски - Петър Бонев Тошев. За коледните празници на 1862 г. той е в Перущица и принася своя плам и жар за българщината. Поел задълженията като учител, още за Нова година, подкрепен от другарите си, той успява да постави осно-